

דף י

בענין בשר ויין

וכן הסכים הברכי יוסף (סי' תקכט ס"ק ד). והוא חידוש שלא כו"ע מודים בו.

כמו כן בעניני אנינות ואבילות מצינו דינים הנוגעים דווקא לבשר ויין. עי' בשו"ע (יו"ד סי' שמא סעי' א) שנקט שאין לאונן לאכול בשר ולשתות יין בתוך אנינותו, ורק "בשבת ויום טוב אוכל בשר ושותה יין", והרמ"א הוסיף "אם ירצה". ועי' בפתחי תשובה (שם ס"ק יג) שמה שנקט הרמ"א שהוא רשות שייך רק בשבת, שאין חובה לאכול בה בשר ויין, אבל ביום טוב חייב לאכול ואינו רשאי להחמיר על עצמו.

אכן כל זה לגבי זמן אנינות, אבל לגבי זמן אבילות כתב השו"ע (יו"ד סי' שעח סעי' ח) "כיון שנקבר המת מותר לאכול בשר ולשתות יין מעט בתוך הסעודה כדי לשרות אכילה שבמעיו, אבל לא לרוות". [אגב אורחא יש מעוררים, שכיון שמותר לאבל לאכול בשר ולשתות יין בעיקר דין אבילות, א"כ למה נאסרה אכילת בשר ויין בתוך תשעת הימים, שאינם אלא מנהגי אבילות בעלמא, וכיצד יהא דין זה חמור יותר מעיקר האבילות, ויש לתרץ].

ובאמת מצינו עוד קשר מיוחד בין בשר ויין, אלא שאין עניינו מצד השמחה שבהם, אלא מצד היותם ביטוי לרדיפת התאוה. והוא בפרשת בן סורר ומורה. עי' ברמב"ם (הל' ממרים פ"ז ה"ב) שלא נעשה בן סורר ומורה עד שיגנוב ויקנה בשר ויין ויאכלם וישתם באופן של זלילה וסביאה, וז"ל הרמב"ם "אכילה זו שהוא חייב עליה כו', אינו חייב סקילה עד שיגנוב משל אביו ויקנה בשר בזול ויין בזול ויאכל וישתה חוץ מרשות אביו בחבורה שכולן ריקנין ופחותין, ויאכל הבשר חי ואינו מבושל כדרך שהגנבים אוכלים, וישתה היין מזוג כדרך שהגרגרנים שותין". ולכאורה מוכח מזה צד נוסף בענינים של בשר ויין, שהם משמשים כסימן מובהק לתענוג גופני ולרדיפת התאוה, ולכן דווקא בהם נבחנת אכילתו של בן סורר ומורה.

שיטת בית שמאי היא, שאם אמר הריני נזיר מן הגרורות ומן הצימוקים או הריני נזיר מבשרה של פרה, הרי זה נזיר. והגמ' מבארת שיש חידוש דין בכל אחד מן האופנים. דגרורות מיחלפין בענבים, ולכן יש מקום לומר שדעתו היתה לנזירות מין. אכן בשר אינו מתחלף בענבים. ומאידך, בבשר יש סברא מיוחדת, משום דבשרא וחמרא מצויין יחד, וכדברי הרא"ש ז"ל "זוללי בשר וסובאי יין, ועבדי אינשי דטעו ומחלפו להו", משא"כ גרורות שאינם מצויין יחד באופן זה. ולכן קמ"ל דלשיטת בית שמאי, בכל האופנים הוי נזיר.

ויש לעיין בכמה דינים שמצינו בהם קשר מיוחד בין בשר ויין. הדין הידוע ביותר הוא לענין מצות שמחת יום טוב, שנאמר בה "ושמחת בחגך". הרמב"ם (הל' יום טוב פ"ו ה"ח) פסק שמצות שמחת יום טוב מתקיימת באכילת בשר ושתיית יין. אכן בשו"ע (או"ח סי' תקכט סעי' א) הזכיר חיוב שתיית יין ביום טוב ולא הזכיר אכילת בשר, ובבית יוסף ביאר שהוא משום שבזמן שאין בית המקדש קיים אין חובה לאכול בשר. וכן ביארו האליה רבה (שם ס"ק ו) והביאור הלכה (שם ד"ה כיצד), שהשמטת השו"ע בשר היא לשיטתו בבית יוסף.

אכן כמה אחרונים חולקים על השו"ע וסוברים כשיטת הרמב"ם, עי' בים של שלמה (ביצה פ"ב סי' ה), מור וקציעה (סי' תקכט), קיצור שו"ע (סי' קג סעי' ז), ערוך השולחן (סי' תקכט ע"ה) ועוד, שנקטו שיש חיוב באכילת בשר ביום טוב. ועיין בב"ח (או"ח סי' תקכט) שכתב שאף בזמן הזה יש חיוב שמחה בבשר, אלא שעיקר השמחה היא בין והבשר טפל לו.

ובשאגת אריה (סי' סה) יש חידוש נוסף, שבאמת אין מצות שמחת יום טוב מחייבת אכילת בשר ויין מצד עצמם כלל, אלא גדר המצוה הוא לשמוח בכל דבר המביא את האדם לידי שמחה, וכל אחד לפי הדבר המשמחו.